

**OLIV TA'LIM TIZIMIDA BO'LAJAK TARBIYACHI- PEDAGOGLARNI
TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI**

Ismailova Nilufar Isroildjanovna

*Namangan davlat pedagogika instituti,
Maktabgacha ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi.*

nilufarismoilova@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida pedagoglar tayyorlash tizimini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlarini ta'minlashning asosiy tendentsiyalari sifatida mutaxassis tayyorlashning psixologik, pedagogik, uslubiy va fan komponentlariga yagona yondashuvlarni ta'minlash masalalari yoritilgan. Oliy o'quv yurtlarida bo'lajak pedagoglarni tayyorlashning hozirgi tendentsiyalarining bir qancha asosiy jihatlarni qamrab olishiga ahamiyat berilgan.

Kalit so'zlar; tarbiyachi-pedagog, zamonaviy yondashuvlar, tendensiya, amaliyotga yo'naltirilgan trening, mehnat bozori bilan integratsiya, texnologik innovatsiyalar, fasilitator, tayanch ustun.

ИСМАЙЛОВА НИЛУФАР ИСРОИЛДЖАНОВНА

Наманганский государственный педагогический институт,
Старший преподаватель кафедры дошкольного образования.

nilufarismoilova@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В данной статье освещаются вопросы обеспечения единых подходов к психолого-педагогической, методической и научно-технической компонентам подготовки специалистов как основные направления обеспечения современных подходов к организации системы подготовки педагогов в системе высшего образования. Акцентируется внимание на том, что современные тенденции подготовки будущих педагогов в высших учебных заведениях охватывают несколько ключевых аспектов.

Ключевые слова; педагог-педагог, современные подходы, тренд, практико-ориентированное обучение, интеграция с рынком труда, технологические инновации, фасилитатор, столп.

ISMAILOVA NILUFAR ISROILDZHANOVNA

Namangan State Pedagogical Institute,
Senior Lecturer, Department of Preschool Education.

ABSTRACT

This article covers the issues of ensuring unified approaches to the psychological, pedagogical, methodological and scientific-technical components of training specialists as the main areas of ensuring modern approaches to organizing the system of training teachers in the system of higher education. Attention is focused on the fact that modern trends in the training of future teachers in higher education institutions cover several key aspects.

Keywords; teacher-teacher, modern approaches, trend, practice-oriented training, integration with the labor market, technological innovations, facilitator.

“Biz maktabgacha ta’lim va maktab ta’limi, Oliy va o’rta maxsus ta’lim tizimi hamda ilmiy-madaniy muassasalarni bo’lg’usi Renessansning to’rt uzviy halqasi, deb bilamiz. Bog’cha tarbiyachisi, maktab muallimi, professor-o’qituvchilar va ilmiy-ijodiy ziyolilarimizni esa yangi Uyg’onish davrining to’rt tayanch ustuni, deb hisoblaymiz”, Sh. M.Mirziyoyev [1]

Oliy ta’lim-mustaqil fikrlovchi shaxsni shakllantirishnita’minlovchi, uzluksiz ta’limning zamonaviy talablariga javob beradigan, o’zi tanlagan bilimlar sohasi yo’nalishi (ixtisosligi)bo’yicha ijodiy faoliyatiga tayyor, respublikaning ilmiy-texnikaviy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishnita’minlashga qodir, yuksak axloqiy va ma’naviy fazllatlargaega, yuqori malakali, raqobatbardosh kadrlar tayyorlashniam alga oshiruvchi mustaqil ta’lim turidir.

Oliy ta’limning asosiy maqsadi zamon talablariga javob bera oladigan malakali, raqobatbardosh, yuksak bilimli, oliy ta’lim mutaxassisi o’zi tanlagan yo’nalish yuzasidan talabga javob bera oladigan respublikaning ilm-fan, madaniyat, iqtisod, ijtimoiy sohalarini rivojlantirishda o’z hissasini qo’shadigan, mustaqil fikrlaydigan, yuksak ma’naviyatga ega bo’lgan yuqori salohiyatli mutaxassislarni tayyorlashdir.

Insonlar aqlsiz bo’lib tug’ilmaydilar, balki ilmsiz bo’lib tug’iladilar.Insonlarning ahmoq bo’lishiga ta’lim va tarbiya sababchidir, faylasuf olim, Bertran Rassel [2]

Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlarini ta’minlashning asosiy tendentsiyalari sifatida kadrlar tayyorlashning psixologik, pedagogik, uslubiy va fan komponentlariga yagona yondashuvlarni ta’minlash taklif etilmoqda; ta’lim mazmunining asosiy qismiga, uni amalga oshirish shartlari va natijalariga qo’yiladigan talablarni ishlab chiqish; ta’lim jarayoniga va shaxsni shakllantirish natijalariga yagona yondashuvni ta’minlash; pedagogik kadrlar tayyorlash sifatini baholash tizimini takomillashtirish; pedagogik jihatdan muvaffaqiyatli talabalarni aniqlash, tanlash va qo’llab-quvvatlash bo’yicha chora-

tadbirlar tizimini amalga oshirish; iqtisodiyotni raqamli transformatsiyalash masalalarini hal etishda pedagoglar malakasini oshirish tizimini kiritish va boshqalar.

Oliy o'quv yurtlarida bo'lajak tarbiyachi pedagoglarni tayyorlashning hozirgi tendensiyalari bir qancha asosiy jihatlarni qamrab oladi. Keling, ulardan ba'zilarini ko'rib chiqaylik:

Amaliyotga yo'naltirilgan trening: Bugungi kunda asosiy e'tibor mashg'ulotlarning amaliy qismiga qaratilmoqda. Talabalar amaliy mashg'ulotlar, amaliyot va mustaqil ta'lim olishda faol ishtirok etishlari kutilmoqda. Bu ularga maktabgacha ta'lim tashkilotlarida haqiqiy mehnatga yaxshi tayyorlanishlariga yordam beradi.

Mehnat bozori bilan integratsiya: Oliy ta'lim muassasalari mehnat bozori ehtiyojlarini hisobga olishlari kerak. Bitiruvchilar o'z bilim va ko'nikmalarini amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llashlari uchun pedagogik dasturlar ish beruvchilarning talablari bilan bog'liq bo'lishi kerak.

Texnologik innovatsiyalar: Ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bo'lajak pedagoglar ta'lim jarayonida raqamli vositalar va onlayn platformalardan foydalanishga tayyor bo'lishlari kerak.

Bir umrlik ta'lim: Diplomni olganingizdan keyin ta'lim tugamaydi. Pedagoglar tez o'zgaruvchan ta'lim muhitida samarali ishlash uchun o'z bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab turishlari kerak.

“Ta'lim qobiliyatlarni rivojlantiradi, lekin ularni yaratmaydi”, F. Volterning ushbu qarashlari zaminida bo'lajak pedagoglar ushbu kasb egasi bo'lishni tanlashda o'z imkoniyatlaridan kelib chiqib tanlashlari muhim deb bildim.[5]

“Xalqaro standartlar va milliy an'analar uyg'unligida yuqori malakali, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, vatanparvar, professional kadrlarni tayyorlovchi, yetakchi ta'lim va ilm-fan markazi — Prezident universitetini tashkil etish;

-oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlashning maqsadli parametrlarini investitsiya dasturlari, hududiy va tarmoq dasturlari, vasiylik kengashlari talablari, jahon miqyosidagi texnologik o'zgarishlarni inobatga olgan holda shakllantirish, ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklarini optimallashtirish, bunda STEAM yo'nalishlarini (aniq fanlar, texnologiya, injiniring, ijodiy san'at va matematika) rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish;

-gumanitar va pedagogik yo'nalishlarda kadrlar tayyorlash sifatiga e'tiborni kuchaytirish, pedagogik ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha o'quv reja va dasturlarini ilg'or xorijiy tajriba asosida qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish, mazkur yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish, pedagogik ta'lim infratuzilmasini yaxshilash, hududlardagi barcha umumta'lim maktablariga xorijiy

tillarni o'zlashtirgan, yuqori malakali professional pedagog kadrlarni yetkazib berish;[3]

Kelajak o'qituvchisi – o'z kasbini sevgan, unga fidoyi insondir. O'z ishiga qiziqqan, xatolarini xolisona tahlil qila oladigan, moslashuvchan, o'zgaruvchan vaziyatga moslasha oladigan va yangi bilimlarga ochiq.

Zamonaviy pedagog tarbiyachi nechta muhim rollarni birlashtiradi? Bu murabbiy, psixolog, tarbiyachi va hatto har bir bola do'stlashishni va eng samimiy narsalarni baham ko'rishni xohlaydigan hamkordir. Bugun pedagog bo'lish sizga ishonganlar uchun mas'uliyatni o'z zimmangizga olishni anglatadi. Haqiqiy pedagog eng dono, eng adolatli, eng qobiliyatli, g'ayratli va sezgir ustoz sifatida bola qalbidan albatta joy oladi. Agar siz hayotingizni tarbiyachilikka bag'ishlashga qat'iy qaror qilgan bo'lsangiz, unda turli xil ishlarga, og'ir ko'p vazifalarga, katta ish yukiga, juda ko'p qiziqarli muloqotga va doimiy o'zini-o'zi takomillashtirishga tayyor bo'ling, chunki zamonaviy pedagog-tarbiyachi o'z bolalariga to'g'ri o'rnak bo'lishi kerak va bilimga muhabbat uyg'otishi kerak. Bilingki, bolalar, shuningdek, ularning ota-onalari bilan umumiy til topish qiyin bo'ladi, chunki ularning har birining o'ziga xos fe'l-atvori va temperament xususiyatlari bor, ya'ni pedagog bo'lishni o'rganayotganda siz albatta hal qilinishi kerak bo'lgan qiyin vazifalarga duch kelasiz.

Oliy ta'lim tizimida bo'lajak tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashning zamonaviy tendentsiyalari bir qator muhim omillarni o'z ichiga oladi. Ushbu tendentsiyalarni quyidagi jihatlar bilan ko'rib chiqish mumkin:

1. **Innovatsion ta'lim texnologiyalari:** Zamonaviy pedagoglar uchun IT texnologiyalari va onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish muhimdir. Bu, ta'lim jarayonini interaktiv va samarali qilishga yordam beradi.

2. **Talabalar markazida ta'lim:** O'qitish jarayonida talabalarni faollashtirish, ularning individual xususiyatlarini inobatga olish va o'qitishda shaxsiylashtirilgan yondashuvlarni qo'llash zarur.

3. **Amaliy tajriba:** Oliy ta'limda nazariy bilimlardan tashqari, amaliy ko'nikmalarga ham e'tibor qaratish muhim. Ushbu yo'nalishda stajirovkalar va amaliyotlar tashkil etilishi talab qilinadi.

4. **Kross-kultural ta'lim:** Turli madaniyatlar bilan tanishish, xalqaro tajribalarni o'rganish va o'qitish jarayonida ko'p madaniyatli yondashuvni qo'llash pedagoglar uchun muhim ahamiyatga ega.

5. **Tarbiyaviy qadriyatlar va etika:** Zamonaviy pedagoglar tarbiyaviy qadriyatlarni o'rganish va ularga amal qilishlari, shuningdek, etika va mas'uliyat tushunchalarini tushunishlari kerak.

6. **Umumiy kompetensiyalar:** Pedagoglar uchun kommunikativ, analitik, va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Bu, ularning professional faoliyatida samarali bo'lishlariga yordam beradi.

Ushbu tendentsiyalar, bo'lajak tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlash jarayonini yangilash va sifatini oshirishga qaratilgan. Ta'lim tizimida yangiliklar va o'zgarishlarga moslashish orqali pedagoglar ta'lim berish sifatini yaxshilashlari mumkin.

Mutaxassis tayyorlash jarayonida psixologik, pedagogik, uslubiy va fan komponentlariga yagona yondashuvlarni qo'llash, ta'lim sifatini oshirish va talabalarni muvaffaqiyatli tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlarni quyidagi jihatlar orqali ko'rib chiqish mumkin:

1.Psixologik komponent:

-O'rganish uslublarini tushunish: Talabalar o'rganish uslublarini, motivatsiya va qiziqishlarini hisobga olish zarur. Psixologik jihatlar, shuningdek, stressni boshqarish va emotsional barqarorlikni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi.

-Shaxsiy rivojlanish: Pedagoglar talabalar bilan ishlashda shaxsiy rivojlanish va o'z-o'zini anglash jarayonlariga e'tibor qaratishi kerak.

2.Pedagogik komponent:

-Ta'lim strategiyalari: Turli pedagogik yondashuvlar (aktiv, interaktiv, hamkorlikda o'rganish) qo'llanilishi talab etiladi. Bu, talabalar o'rtasida fikr almashishni va muammolarni hal etishni rag'batlantiradi.

-Natijaviy baholash: Ta'lim jarayonida baholash tizimi, talabalar ko'nikmalarini va bilimlarini to'g'ri baholashga qaratilishi zarur.

3.Uslubiy komponent:

-Ta'lim metodlari va vositalari: Innovatsion va an'anaviy usullarni kombinatsiyalash orqali ta'lim jarayonini boyitish. Bu, multimedia, virtual haqiqat va boshqa zamonaviy vositalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

-O'qitish rejasi: O'qitish jarayonini samarali tashkil etish uchun rejalashtirish va dasturiy ta'minotdan foydalanish.

4.Fan komponenti:

-Fanlararo yondashuv: Mutaxassis tayyorlashda turli fanlar o'rtasidagi integratsiya muhim. Pedagoglar o'zlarining fan sohalarida chuqur bilimga ega bo'lishlari va boshqa fanlar bilan bog'lanishlari kerak.

-Ilmiy tadqiqotlar: O'qituvchilar va talabalar ilmiy tadqiqotlar olib borish, yangi bilimlar va innovatsiyalarni yaratish imkoniyatlariga ega bo'lishlari zarur.

Ushbu yondashuvlar, mutaxassis tayyorlash jarayonini yanada samarali va kompleks tarzda olib borishga yordam beradi. Bu nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki kelajakda muvaffaqiyatli mutaxassislar tayyorlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Hulosa; Pedagoglik - kelajak kasbi va buni inkor etib bo'lmaydi. Ertaga bizning dunyomiz bilan nima sodir bo'lishi ko'p jihatdan unga bog'liq. Bugungi talabalar - Vatanimiz kelajagi. Hozirda ular orasida buyuk siyosatchilar, shifokorlar, quruvchilar bor,

shuning uchun mamlakatimizning kelajakdagi qiyofasi bugungi kunda bolalar qanday ta'lim va tarbiya olishiga bog'liq.

Suqrot shunday deydi: "Har bir insonda quyosh bor, faqat u nur sochsin." Ustozning ham bugungi, ham kelajakdagi vazifasi shogirdlari qalbida ana shu quyoshni yoritishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev. "Ta'lim sifatini oshirish – Yangi O'zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to'g'ri yo'lidir!" 29-dekabr. 2023 y.

2. «Педагог будущего. Каким я его представляю» [Электронный ресурс]. URL: <https://telegra.ph/EHsse-Pedagog-Budushchego-Kakim-YA-Ego-Predstavlyayu-12-17>

3. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish KONSEPSIYASI. Toshkent sh., 2019-yil 8-oktabr, PF-5847-son

4. «Учитель – ключевая фигура в становлении будущего общества» [Электронный ресурс]. URL:

<http://council.gov.ru/services/discussions/blogs/129532/>

5. **N.I. Ismailova.** (2022) Development of Skills in Working with Books of Preschool Children as a Social Need. World Bulletin of Social Sciences (WBSS) Available Online at: <https://www.scholarexpress.net> Vol. 9, April, 2022 ISSN: 2749-361X

6. **N. I. Ismailova.** (2023) NECESSARY CONDITIONS OF WORKING WITH BOOKS IN PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL EDUCATION. GALAXY INTERNATIONAL

INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 11, Issue 05, May (2023)

7. **N. I. Ismailova. M. Sobiraliyeva.** (2022) THE IMPORTANCE OF DEVELOPING BOOK SKILLS IN PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL EDUCATION. EPRA International Journal of Research and Development (IJRD) Volume: 7 | Issue: 12 | December 2022